

POLIMERTECHNOLÓGIÁK (ELŐADÁSVÁZLAT)

1. Alapvető műanyagtechnológiák

- Sajtolás
- Kalanderezés
- Extruzió
- Fröcsöntés
- Üreges testek gyártása (Fúvás)

Műanyagok felosztása

A műanyagok szerves anyagok és aránylag kis hőmérsékleten felbomlanak. Hővel szembeni viselkedésük alapján két csoportba oszthatók:

a) hőre keményedő anyagok (termoreaktív anyagok)

- alakításuk közben (általában sajtolás) térhálós molekulaszervezet kialakulása következtében szilárdulnak meg
- a megkeményedett műanyag hőhatására nem lágyul meg,
- bomlásponjtjuk fölé hevítve tönkre mennek,
- idetartoznak a bakelit típusú műanyagok (aminoplasztok, poliésztergyanták, melamingyanták, epoxigyanták)

b) hőre lágyuló műanyagok (termoplasztikus anyagok), ezek nem térhálós szerkezetűek

- meghatározott hőmérsékleten meglágyulnak és nyomással plasztikusan alakíthatók, majd lehűtve ismét megszilárdulnak
- a folyamat reverzibilis és elméletileg korlátlanul megismételhető,
- az elkészített alkatrészek, ha felmelegítik őket, meglágyulnak,
- idetartoznak a polisztirol féleségek, poliamidok, polietilének, stb.

2. Műanyagok technológiai jellemzői

A munkadarab felhasználása szempontjából fontos jellemzők a: húzószilárdság, nyomószilárdság, hajlítószilárdság, rugalmassági modulus, keménység fajsúly, megengedett felső hőmérséklet, stb.

A műanyagok feldolgozása és a szerszámszerkesztés szempontjából fontosak a műanyagok technológiai jellemzői:

- sajtolás hőmérséklete,
- sajtoláshoz szükséges fajlagos nyomás,
- zsugorodás,
- térfogattényező
- folyóképesség,
- megszilárduláshoz szükséges idő (dermedés, térhálósodás)

Térfogattényező

A présor vagy szemcsés műanyag és a kész munkadarab térfogatának hányadosa (2,5-10, pasztillázva 1,3-2)

Zsugorodás

$$n = \frac{L_f - L_o}{L_o} \cdot 100 \%$$

Ahol: L_f a formaüreg mérete
 L_o munkadarab mérete

A formaüreg méretének meghatározásánál figyelembe kell venni a zsugorodás mértékét. Befolyásoló tényezők: a műanyag fajtája (vegyi összetétel), nedvességtartalom, a munkadarab alakja.

Folyóképesség

Ez a műanyag formaüreg kitöltő képességét mutatja. Nagyobb folyóképesség mellett összetettebb munkadarabok készíthetők kisebb fajlagos nyomás mellett.

Befolyásolják: a műanyag fajtája, adalékanyag, formaüreg felületi érdessége, nedvesség tartalom.

A megszilárduláshoz szükséges idő

A megszilárduláshoz szükséges idő függ a munkadarab falvastagságától, ezért 1 mm falvastagságra adják meg. Ez a műanyag-tulajdonság nagyban befolyásolja a termelékenységet. Termoreaktív anyagoknál 30-120 sec/mm, termoplasztikus anyagoknál pedig 1-60 sec/mm. Pontos értéke a műanyagfajtától és az alkalmazott technológiától függ.

Néhány műanyag technológiai jellemzőit a következő táblázat tartalmazza.

Műanyag	Sajtolás		Fröccsöntés		Térfogat-tényező	Zsugorodás [%]	
	Hőmérséklet [°C]	Nyomás [bar]	Hőmérséklet [°C]	Nyomás [bar]			
Termo-reaktív	Melamingyanta	135-175	140-560	-	-	0,2-3	0,6-1,4
	Melamin-anilin cellulóz	150-170	100-500	-	-	2,5-3	0,2-0,3
	Fenolgyanta	140-190	140-500	-	-	2-14	0,1-0,6
Termo-plasztikus	Polisztirol	125-200	70-700	160-240	700-2100	1,6-2,4	0,1-0,6
	PVC-kemény	140-175	100-140	155-195	1000-2100	2-2,4	0,1-0,4
	PVC-lágy	140-170	35-140	150-160	600-1700	2-2,6	1-5
	Polietilén (kisfajsúlyú)	135-150	15	150-240	550-1050	2,1-3,6	2-5
	Celulózacetát	125-210	35-350	165-250	500-2200	2-2,6	0,1-1
Poliamid	-	-	240-280	700-1750	2,1-2,2	1,5	

A felsorolt műanyagok a kereskedelemben, különböző kereskedelmi nevek alatt szerezhetők be.

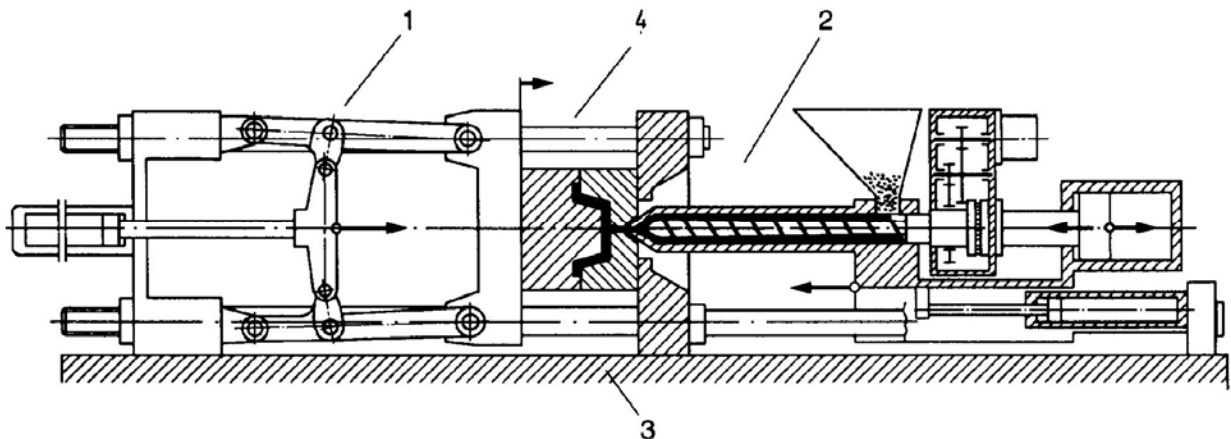
3. Fröccsöntés

A fröccsöntés és az extrudálás a polimerfeldolgozási technológiák két legfontosabb alakadási eljárása. Amíg azonban az extrúzió csak változatlan keresztmetszetű terméket gyárt tetszőleges hosszúságban (és ilyen értelemben az „egydimenziós” termékek eljárása), addig a *fröccsöntéssel*

- tetszőleges alakú 3D alkatrészeket és termékeket gyárthatunk,
- zárt szerszámban történő formaadással,
- nagy nyomású, kis viszkozitású polimerömladék gyors belövellésével (injection molding, Spritzgiessen),
- szakaszos üzemmódban.

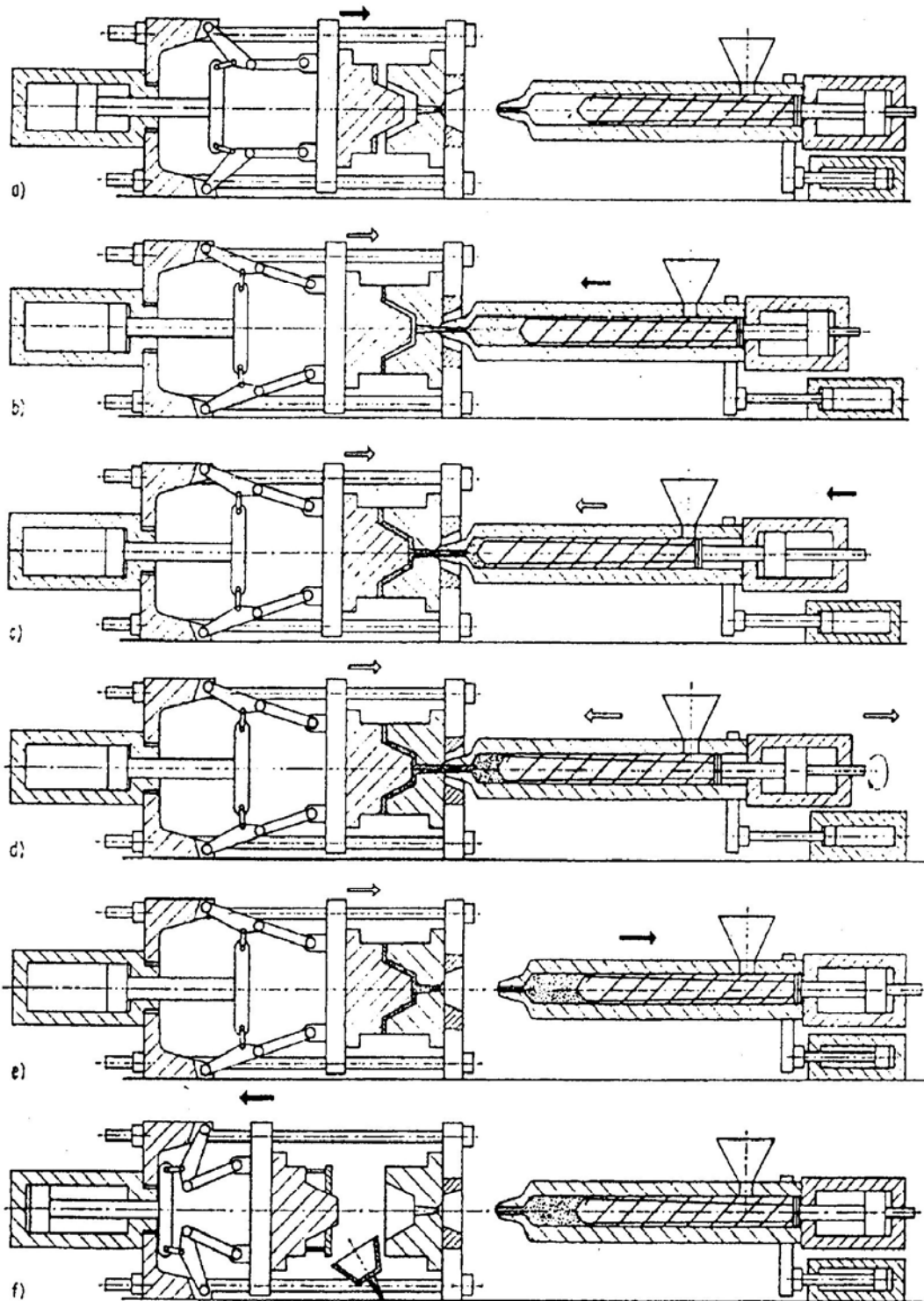
Mindkét *nagyvolumenű* eljárásnak, a fröccsöntésnek és az extrúzióknak megvan az a nagy előnye, hogy gyakorlatilag *hulladékmentes* feldolgozást biztosít a hőre lágyuló polimerek plasztikus alakadása révén, a termék pedig *újra feldolgozható* marad (*recycling*). Mindkét eljárás rendkívül termelékeny és jól automatizálható, robotosítható. S bár a fröccsöntés tipikusan szakaszos üzemű, szemben az extrúzió folytonos üzemmódjával, igen jó termelékenységgű

3.1 A fröccsöntő gép felépítése és a fröccsöntés folyamata

Fröccsöntő gép felépítésének vázlata

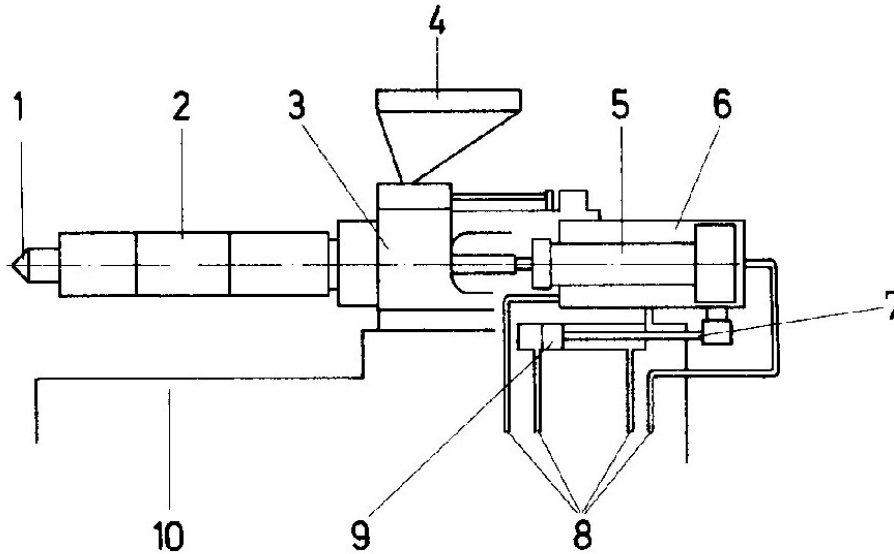
1 Szerszám záró egység, 2 Fröccsöntő egység (Fröccs-aggregát), 3 Gépágy, 4 Fröccsöntő szerszám

A fröccsöntő gép munkaciklusának elemi lépései
 a) szerszám zárás, b) fröccsegység csatlakozik, c) befröccsöntés,
 d) hűtés a szerszámban, ömlesztés a csiga körül, e) fröccsegység visszavonul,
 f) szerszámnyitás

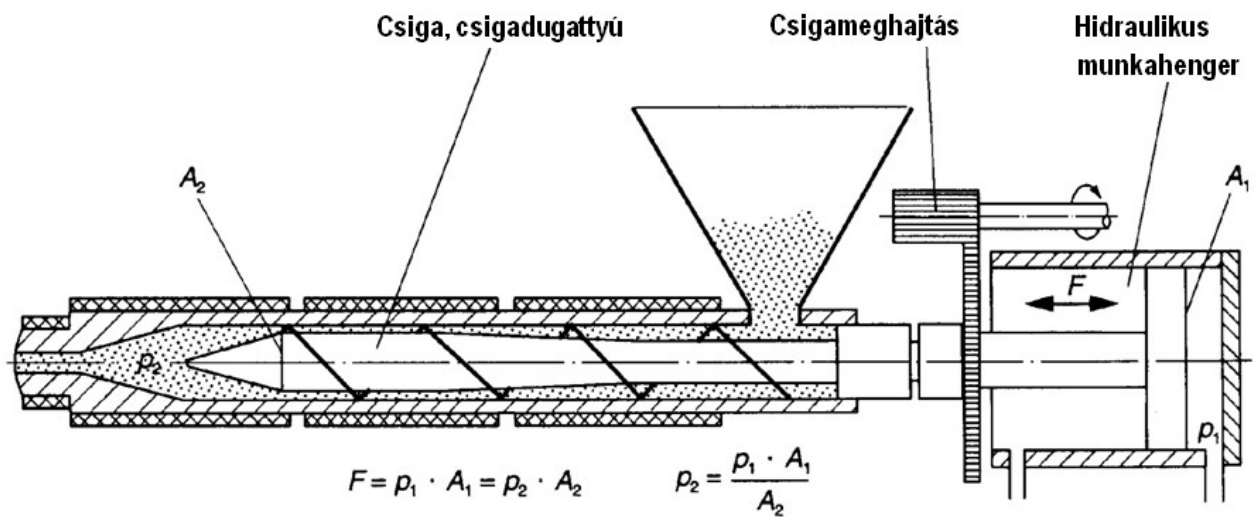
Fröccsöntő gépek fő részei

Fröccsöntő egység (Fröccs-aggregát)

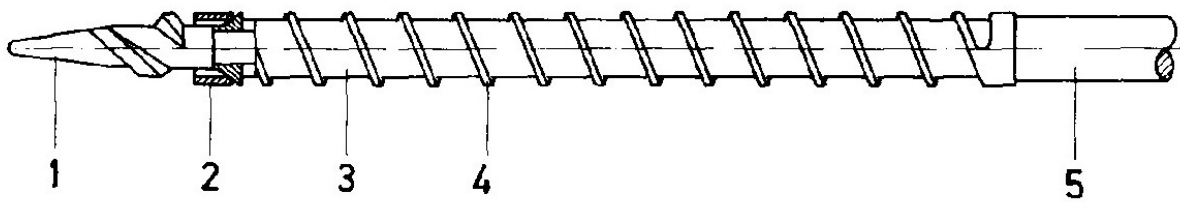

1 Fúvóka, 2 Ömledék-henger (csigaház), 3 Csigameghajtás, 4 Töltőtartály, 5 A csiga tengelyirányú mozgását végző dugattyú, 6 Hidraulikus munkahenger, 7 A fúvóka eltávolítását végző hidraulikus munkahenger, 8 Hidraulikus csatlakozó csonkok, 9 A fúvóka eltávolítását végző hidraulikus dugattyú, 10 Gépágy

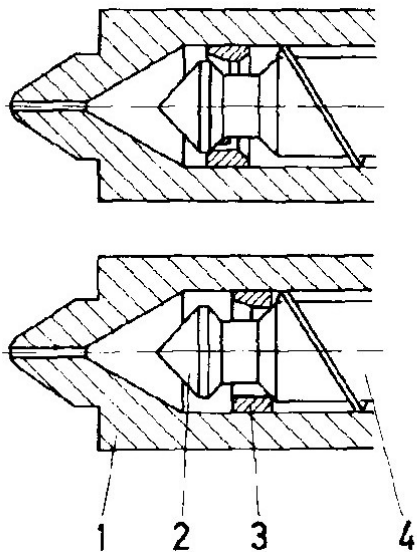
A fröccsöntéshez szükséges nyomás létrehozása

Csigadugattyú

A csigadugattyú elemei: 1 csigacsúcs, 2 visszaáramlás elzáró, csigamag, csigamenet, csigaszár

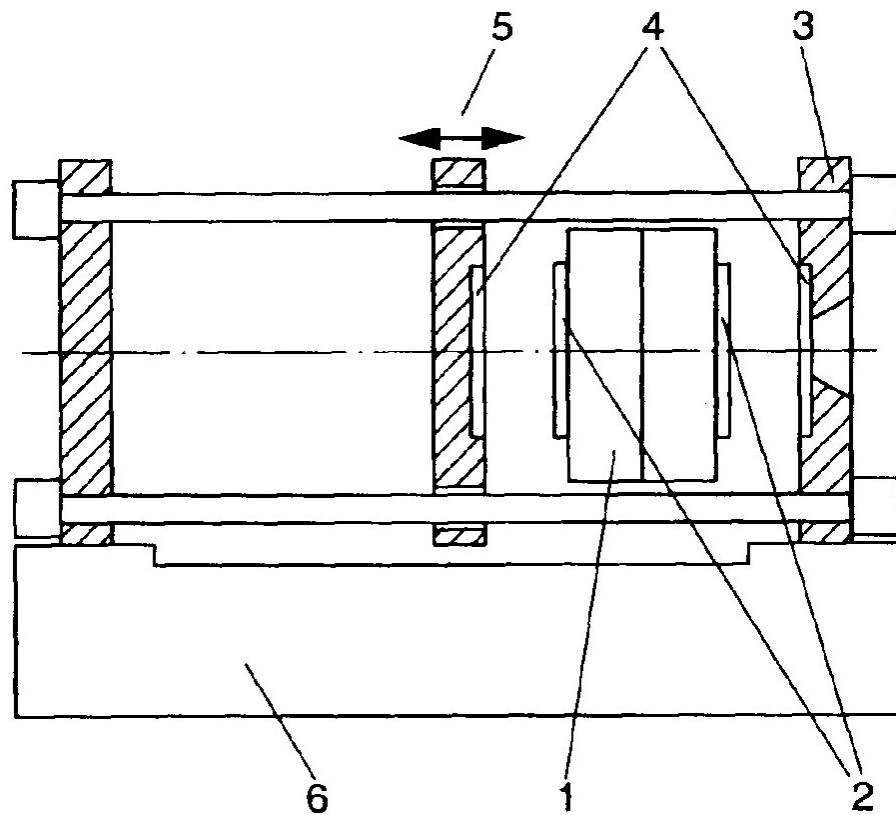

Visszaáramlás elzáró működése

- I plasztifikáló fázis
- II befröccsentés és utánn nyomás

- 1- ömledék-henger
- 2- csigacsúcs
- 3- zárógyűrű
- 4- csiga

Szerszámozó egység

A szerszámozó egység felépítése

1 Szerszám

2 Központosító tárcsa (gyűrű)

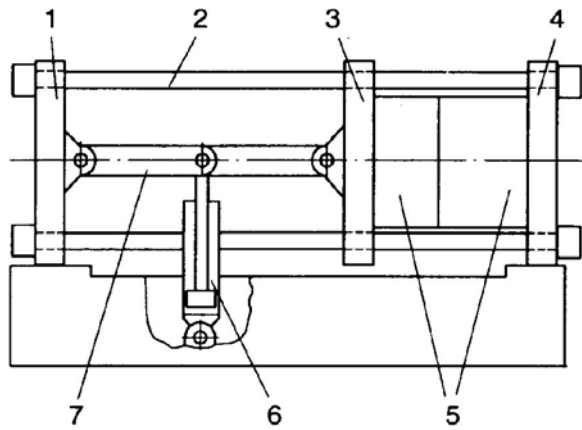
3 Álló szerszámfelfogó lap

4 Központosító furatok

5 Mozdó szerszámfelfogó lap

6 Gépágy

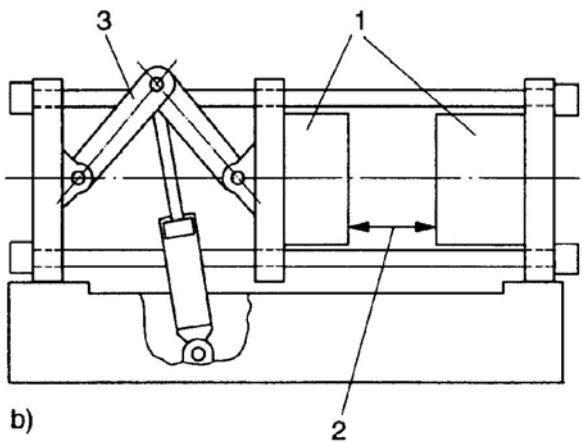
Mechanikus záró rendszer

a)

a) zárt állapot

- 1 Állítható támasztólap
- 2 Gerenda
- 3 Mozgó szerszámfelfogó lap
- 4 Álló szerszámfelfogó lap
- 5 Szerszám
- 6 Hidraulikus munkahenger
- 7 Könyökemelő

b)

b) nyitott állapot

- 1 Szerszám
- 2 Nyitási úthossz
- 3 Könyökemelő

Hidraulikus záró rendszer

